

Białystok, 26.03.2026 r.

Fundacja Dziedzictwo Przyrodnicze
Plac Wolności 13/2
35-073 Rzeszów

*Dotyczy: uwag do raportu z Forum na Rzecz Puszczy Knyszyńskiej
(6–7 grudnia 2025 r., Supraśl)*

Szanowni Państwo!

To pismo odnosi się do Forum na Rzecz Puszczy Knyszyńskiej, które odbyło się w dniach 6–7 grudnia 2025 roku w Supraślu. Stanowi ono odpowiedź na raport z tego wydarzenia. Podczas spotkania prowadzący zaznaczył, że uczestnicy forum nie mają możliwości wnoszenia uwag i poprawek do raportu, natomiast możliwe będzie sporządzenie aneksu. Oznacza to w praktyce ograniczenie realnego wpływu uczestników na ostateczny kształt dokumentu.

Niniejsze pismo może więc stanowić źródło informacji do ewentualnego uzupełnienia dokumentu, a także próbę przywrócenia równowagi w procesie konsultacyjnym. Oto propozycja treści aneksu do ww. raportu:

1. W raporcie pominięto wiele istotnych kwestii poruszanych podczas forum. Jedną z nich była **sprawa przedstawiania Puszczy Knyszyńskiej jako „puszczy podmiejskiej”**. Należy wyraźnie podkreślić, że jest to określenie **nietrafione, a wręcz wprowadzające w błąd i szkodliwe**. Przeczy ono skali oraz naturalności tego kompleksu leśnego, który jest jednym z największych w Polsce i obejmuje liczne obszary o wysokiej wartości przyrodniczej.

Puszcza Knyszyńska nie jest puszczą podmiejską. Dużą jej część obejmuje Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej, co dodatkowo podkreśla jej znaczenie przyrodnicze i konieczność zachowania jej walorów. Funkcja rekreacyjna puszczy dla mieszkańców pobliskich miast nie jest priorytetem – jej główną, kluczową rolą jest ochrona przyrody oraz zachowanie ekosystemów. Puszcze podmiejskie są zazwyczaj mniejsze, silnie przekształcone i pofragmentowane, natomiast Puszcza Knyszyńska stanowi w znacznej mierze zwarty, rozległy kompleks leśny, bliższy klasycznej definicji puszczy niż zaplecza miejskiego. Samo położenie w pobliżu dużej aglomeracji nie stanowi żadnej wystarczającej

przesłanki do takiej klasyfikacji i prowadzi do uproszczeń skutkujących błędnymi wnioskami zarządczymi.

Choć położona jest niedaleko dużej aglomeracji, nie jest lasem urządzonym dla potrzeb rekreacyjnych. Znajdują się tu rezerwy przyrody o wysokiej wartości, co odróżnia ją od typowych lasów podmiejskich, w których dominują funkcje użytkowe. Brakuje tu także charakterystycznych cech lasu podmiejskiego, takich jak gęsta infrastruktura rekreacyjna, silna presja zabudowy czy podporządkowanie gospodarce miejskiej. Samo położenie w pobliżu miasta lub preferencje odrębnej grupy społecznej nie uzasadniają więc takiej klasyfikacji.

Kwestia ta była przedmiotem krótkiej dyskusji podczas forum, jednak nie została wyjaśniona ani na spotkaniu, ani w raporcie. Już sam brak rozstrzygnięcia tej kwestii wskazuje na istotne braki w rzetelności opracowania, a być może świadczy o nierozsądnym podejściu do powagi cennego obszaru przyrodniczego. Sam raport zawiera zresztą wiele niespójnych stwierdzeń, co dodatkowo podważa jego wiarygodność jako dokumentu analitycznego.

2. W raporcie istnieje sprzeczność między traktowaniem turystyki jako zagrożenia, a jednoczesnym przedstawianiem jej jako głównego kierunku rozwoju gospodarczego. Z jednej strony wskazuje się na presję i konflikty generowane przez ruch turystyczny, z drugiej – promuje się jego rozwój jako rozwiązanie problemów. Takie ujęcie jest wewnętrznie sprzeczne i nie zawiera wyjaśnienia, w jaki sposób te sprzeczności miałyby zostać rozwiązane.

3. Podobna niespójność dotyczy kwestii ograniczania presji turystycznej. W raporcie zaznacza się potrzebę jej redukcji, a jednocześnie stwierdza się, że ryzyko degradacji (np. „zadeptania” – s. 3.) jest bardzo niskie. Brakuje więc logicznych przesłanek dla proponowanych ograniczeń. Problem diagnozowany jest jako niewielki, a mimo to rekomenduje się silne działania interwencyjne, co wskazuje na arbitralność wniosków.

4. W trakcie spotkania oraz w raporcie przyznano również, że brakuje rozpoznania potrzeb mieszkańców i turystów. Mimo to formułowane są konkretne rekomendacje, takie jak rozwój turystyki i infrastruktury. Jest to działanie bez wystarczających podstaw – przy braku danych wyciąga się daleko idące wnioski, co stanowi poważne uchybienie metodologiczne i zwiększa ryzyko błędnych decyzji.

5. Kolejną niespójnością jest jednoczesne mówienie o rozproszeniu ruchu turystycznego oraz potrzebie jego kanalizowania. Nie jest jasne, jaki problem ma być rozwiązany, skoro kanalizacja ruchu prowadzi do jego koncentracji. Brakuje spójnej koncepcji zarządzania ruchem turystycznym oraz jasno określonych celów tych działań.

6. Raport wskazuje także na brak współpracy między podmiotami, jednak podczas forum nie zaproszono przedstawicieli kluczowych instytucji, takich jak Lasy Państwowe, które zarządzają większością tego obszaru. Co istotne, podczas forum nie udzielono

wyjaśnienia, dlaczego pominięto tę instytucję, mimo że kwestia ta została podniesiona. Rodzi to pytanie o selektywność forum i podważa jego reprezentatywność. W konsekwencji prowadzi to do chaosu informacyjnego oraz obniża wiarygodność całego procesu i jego rezultatów.

7. W dokumencie podkreśla się rolę edukacji jako narzędzia rozwiązywania problemów, jednak nie wskazuje się konkretnych mechanizmów jej wdrażania. Deklaracje te pozostają więc w dużej mierze puste i nie mogą być traktowane jako realne działania. Podobnie wygląda kwestia przypisania roli koordynacyjnej Parkowi Krajobrazowemu Puszczy Knyszyńskiej – jednocześnie wskazuje się bowiem na brak danych, narzędzi i możliwości realizacji takich zadań, co czyni tę propozycję niewykonalną w obecnych warunkach. Zgadza się, że Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej powinien mieć zdecydowanie zwiększone kompetencje nie tylko w obszarze turystyki.

8. Raport promuje rozwój turystyki jakościowej, zrównoważonej i ekoturystyki, jednak nie przedstawia narzędzi pozwalających ocenić realizację tych celów. Brakuje mierników, wskaźników oraz metod monitoringu. Jednocześnie przyznaje się, że brakuje wiedzy o wpływie turystyki, rekreacji i działalności gospodarczej na przyrodę, co jawi się jako realne zagrożenie. Problem ten nie jest jednak pogłębiony ani odpowiednio przeanalizowany, co wskazuje na jedynie deklaracyjny charakter proponowanych działań.

9. Podstawową wartością Puszczy Knyszyńskiej są jej walory przyrodnicze, a także edukacyjne, krajobrazowe, kulturowe i historyczne. Tymczasem w dyskusjach – również podczas forum – często pomija się konieczność rzetelnej diagnozy i opiera się wnioski na niepełnych danych, co znacząco obniża jakość proponowanych rozwiązań.

10. Raport nie uwzględnia potrzeby monitorowania zmian przyrodniczych i strat wynikających z presji turystycznej. Nie analizuje się skutków organizowania masowych wydarzeń, takich jak biegi przełajowe, ani rosnącej, niekontrolowanej penetracji rezerwatów przyrody. W ostatnim czasie zjawiska te wyraźnie się nasilają, m.in. na skutek nieprecyzyjnych zapisów umożliwiających swobodne przemieszczanie się po tych obszarach, co wymaga pilnej analizy i reakcji.

Co więcej, społeczeństwo bywa zachęcane do eksploracji rezerwatów, nawet przez instytucje, które powinny przede wszystkim dbać o ich ochronę. Jest to sytuacja szczególnie niepokojąca i paradoksalna, ponieważ rezerваты należą do najcenniejszych fragmentów puszczy i wymagają szczególnej ochrony, a nie zwiększania presji.

11. Brak udziału zainteresowanych stron (nie wiadomo, na jakich zasadach dochodzi do ich wyboru) w dyskusji prowadzi do frustracji, pogłębia problemy komunikacyjne i generuje konflikty. Jeśli forum kończy się postulatem utworzenia parku narodowego, to przy obecnym poziomie organizacji, doborze uczestników oraz jakości raportu trudno traktować takie wnioski jako rzetelne i reprezentatywne.

12. Jeżeli jednym z najbardziej wyrazistych efektów forum był spontaniczny postulat utworzenia parku narodowego (na zasadzie: „niech będzie tu park narodowy”), to należy podkreślić, że przy założeniach przedstawionych w raporcie oraz przy sposobie organizacji forum – w tym pominięciu kluczowych interesariuszy i istotnych aspektów zarządzania obszarem – tego rodzaju konkluzje nie mogą stanowić podstawy do podejmowania decyzji o tak dalekosiężnych konsekwencjach.

13. Niepokojącym sygnałem jest malejące zaangażowanie środowiska eksperckiego oraz deklaracje o rezygnacji z udziału w podobnych inicjatywach w przyszłości. W połączeniu z opisanymi wcześniej brakami organizacyjnymi i merytorycznymi prowadzi to do sytuacji, w której przyszłość tego typu debat stoi pod poważnym znakiem zapytania.

W obecnej sytuacji istnieje realne ryzyko wzrostu napięć zamiast wypracowania rozwiązań, co w dłuższej perspektywie może prowadzić do trwałego zablokowania dialogu społecznego wokół tego obszaru. Byłoby to szkodliwe, co potwierdzają efekty wcześniejszych debat dotyczących obszarów przyrodniczo cennych w regionie (m.in. Puszcza Białowieska, Dolina Biebrzy).

Powyższe uwagi do omawianego raportu wydają się oczywiste, ale może konieczne jest zapisanie ich w tej czy w podobnej formie, aby były bardziej zrozumiałe. Przekazujemy je także do zainteresowanych instytucji. Wnioskujemy o dołączenie aneksu do raportu z Forum na Rzecz Puszczy Knyszyńskiej.

Należy zastanowić się, jak poprawić tę sytuację – czy możliwe jest odbudowanie dialogu między instytucjami, ekspertami i interesariuszami oraz jakie kroki należy podjąć, aby umożliwić dalszą, rzeczywiście merytoryczną debatę nad przyszłością Puszczy Knyszyńskiej i innych podobnych w charakterze obszarów, w czym – o ile przedstawione i ustalone zostaną zasady konkretnej współpracy – możemy Państwa wspomóc. Osoba do kontaktu: Grzegorz Błachowski, tel. 606 998 676, e-mail: lasonauci@gmail.com.

Z poważaniem

GRZEGORZ BŁACHOWSKI
PREZES ZARZĄDU